

Sygn. akt I ACa 751/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 sierpnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Roman Sugier
Sędziowie :	SA Joanna Naczyńska (spr.) SO del. Jacek Włodarczyk
Protokolant :	Judyta Jakubowska

po rozpoznaniu w dniu 19 sierpnia 2020 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa D. Z.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w K.

o zwolnienie spod egzekucji

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. akt I C 984/18

1) oddala apelację;

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego 8 100 (osiem tysięcy sto) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Joanna Naczyńska	SSA Roman Sugier	SSO del. Jacek Włodarczyk
----------------------	------------------	---------------------------

Sygn. akt I ACa 751/19

U.

Wyrokiem z 11 czerwca 2019r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił powództwo D. Z. przeciwko (...) SA w K. o zwolnienie od egzekucji akcji na okaziciela serii (...) spółki Huta (...) SA w R. o numerach od (...) do (...), które

zostały zajęte 12 lipca 2017r. przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Bielsku-Białej P. R. w ramach postępowania prowadzonego pod sygn. akt Km 371/17 na podstawie postanowienia Sądu Okręgowego w Katowicach z 26 czerwca 2017r. sygn. akt XIII GCo 66/17. Nadto, zasądził od powoda na rzecz pozwanego 11.355,19 zł z tytułu kosztów procesu i nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Katowicach 22.446,78 zł z tytułu nieuiszczonej części opłaty oraz zwrotu wydatków tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa.

Sąd Okręgowy ustalił, że:

Huta (...) SA w R. zorganizowała obrót swoimi akcjami w statucie. W szczególności w art. 7 ust. 2 statutu, który stanowi, że Huta (...) SA w R. może zorganizować obrót swoimi akcjami pomiędzy osobami trzecimi albo zlecić zorganizowanie i prowadzenie takiego obrotu oraz w art. 9 ust. 2, który stanowi, że w celu wydania akcji Spółka złoży je do depozytu w wybranym przez siebie banku, biurze maklerskim lub innej instytucji posiadającej uprawnienia do przechowywania papierów wartościowych oraz spowoduje wydanie akcjonariuszowi przez ten bank, biuro maklerskie lub instytucję imiennego zaświadczenia depozytowego. W art. 9 ust. 3 Statutu zastrzegła, że akcjonariusz może podjąć akcje z depozytu, o którym mowa w art. 9 ust. 2 po ich uprzedniej zamianie na akcje imienne, a w art. 9 ust. 5, że zbycie akcji imiennych wymaga zgody spółki, którą wyraża jej zarząd w terminie 5 miesięcy. Do przechowywania dokumentów akcji Huta (...) wyznaczyła (...) SA z siedzibą w K., który prowadził depozyt akcji na okaziciela wyemitowanych przez Hutę oraz ewidencjonował stany posiadania i zmiany tych stanów na indywidualnych kontach depozytowych akcjonariuszy. Hutę (...) SA w K. nie łączyła umowa o prowadzenie depozytu akcji Huty.

Akcje Huty (...) posiadała m.in. (...) -Grupa SA. W toku postępowania karnego prowadzonego przez Prokuraturę Okręgową w Gliwicach pod sygn. akt VDS 42/08/sp akcje w liczbie 2.872.596 sztuk, będące w posiadaniu tej Spółki zostały uznane za dowód rzeczowy i oddane na przechowanie w NBP. Po uznaniu ich przez prokuratora Prokuratury Okręgowej w Gliwicach za zbędne dla toczącego się postępowania karnego zostały one wydane (...) Grupie SA jako pokrzywdzonemu, a odebrał je A. P., będący jedynym członkiem zarządu tej Spółki. Jeszcze przed zwrotem tych akcji, w czasie gdy stanowiły one dowód rzeczowy (...) Grupa SA w C. zawarła umowę sprzedaży tych akcji z A. P.. Po zwrocie akcji przez Prokuraturę ani Spółka (...), ani A. P. nie złożyli akcji do depozytu prowadzonego przez (...) SA w K..

Po zwrocie akcji przez Prokuraturę, 2 marca 2016r. A. P. złożył wniosek o upoważnienie go do zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia akcjonariuszy Huty (...). Nadto domagał się wszczęcia w trybie art. 327 § 1 k.s.h. postępowania naprawczego przez doprowadzenie do zmiany postanowień Statutu - art. 9 ust. 3 i 4 jako prowadzących do ograniczenia zbywalności akcji na okaziciela i przez to sprzecznych z art. 337 § 1 i 2 k.s.h. Postanowieniem z 8 marca 2017r. Sąd Rejonowy w Gliwicach umorzył postępowanie o upoważnienie do zwołania nadzwyczajnego walnego zgromadzenia i oddał wniosek o wszczęcie postępowania naprawczego. Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił apelację A. P. od tego orzeczenia - postanowieniem z 21 listopada 2017r., sygn. akt X Ga 184/17 - w zakresie wniosku o wszczęcie postępowania naprawczego, a w pozostałym zakresie apelację odrzucił, wskazując, że ograniczenia wynikające z art. 9 Statutu w żadnej mierze nie naruszają bezwzględnie obowiązujących przepisów kodeksu spółek handlowych. Zaznaczył przy tym, że zbycie akcji na okaziciela nie zostało uregulowane w kodeksie spółek handlowych, a zatem odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy kodeksu cywilnego o papierach wartościowych i przelewie wierzytelności oraz, że dla skutecznego przeniesienia ich własności konieczne było ich wydanie. Podał też, że uprawnionym do prowadzenia depozytu akcji na okaziciela Huty (...) był (...) SA, który także ewidencjonował stany posiadania i zmiany stanów posiadania na indywidualnych kontach depozytowych akcjonariuszy. Podkreślił, że statut Huty (...) w żadnej mierze nie ogranicza zbywalności akcji na okaziciela, ponieważ akcjonariusz, którego akcje pozostają w depozycie prowadzonym zgodnie z art. 9 Statutu, może w każdym czasie i bez żadnych dodatkowych wymogów zbyć przysługujące mu akcje.

A. P. zdeponował posiadane odcinki zbiorowe akcji Huty (...) w (...), a następnie sukcesywnie je zbywał. 12 maja 2016r. zbył akcje na rzecz A. QF2 sp. z o.o. w K., zawierając trzy odrębne umowy sprzedaży: 25.836 akcji, 31.250 akcji i 32.086 akcji o podanych w umowach numerach. Wszystkie te akcje były objęte jednym odcinkiem zbiorowym. Spółka (...) QF2 Sp. z o.o. w K. odsprzedawała nabyte akcje innym osobom. Proces sprzedaży i nabycia akcji oraz odsprzedaży akcji na okaziciela Huty (...) SA w R. odbywał się za pośrednictwem (...) SA w K..

Powód dowiedział się o możliwości zakupu akcji Huty (...) od znajomego K. J.. Nie był w pełni przekonany do nabycia tych akcji jednak K. J. poinformował go, że akcje objęte są jednym odcinkiem zbiorowym i dlatego muszą zostać kupione wszystkie, a trzecim nabywcą będzie jego ojciec J. J. (1). Powód zaufał K. J. wierząc, że nabycie akcji będzie dobrą inwestycją. Uważał, że kupuje akcje od domu maklerskiego, nie sprawdzał kto jest faktycznym ich sprzedawcą. Od chwili dowiedzenia się o możliwości zakupu akcji do momentu zawarcia umowy ich nabycia przez powoda minęło około 1,5 miesiąca.

12 maja 2016r. powód złożył dyspozycję nabycia akcji na okaziciela serii (...) Huty (...) w liczbie 25.836 o numerach (...) - (...) od Spółki (...) sp. z o.o. w K.. Jednocześnie upoważnił (...) SA do wystawienia zlecenia nabycia tych akcji w imieniu własnym, lecz na jego rachunek oraz do zawarcia umowy sprzedaży tych akcji według wzoru oraz do dokonywania wszelkich czynności faktycznych i prawnych oraz składania wszelkich oświadczeń woli i wiedzy niezbędnych do wykonania zlecenia zgodnie z jego warunkami (ust. 2 i 3 oświadczenia). Oświadczył, że z chwilą zawarcia umowy sprzedaży akcji nastąpi przeniesienie ich posiadania na rzecz kupującego (ust.4). Zgodził się na przechowywanie akcji w depozycie prowadzonym przez (...) SA (pkt 5). Został poinformowany, że nabywane akcje objęte są odcinkiem zbiorowym, że stanie się współwłaścicielem odcinka zbiorowego obejmującego akcje o określonych numerach oraz, że rozporządzanie odcinkiem będzie wymagało współdziałania wszystkich współwłaścicieli. Potwierdził, że został poinformowany: że nabycie przedmiotowych akcji wiąże się z ryzykiem wystąpienia sporu sądowego, dotyczącego skuteczności ich nabycia wynikającego z zapisów art. 9 statutu Huty (...) SA, przewidującego przechowywanie akcji spółki w depozycie wybranym przez spółkę i wyjęcie ich z depozytu jedynie po uprzedniej zamianie na akcje imienne; że występowanie akcji na okaziciela poza depozytem jest sytuacją nieprzewidzianą w statucie spółki Huta (...) SA oraz o ograniczeniu zbywalności akcji imiennych poprzez konieczność uzyskania zgody spółki (pkt 10). Powód znał treść pkt 10 dyspozycji lecz był zapewniany przez pracowników biura, że zapisy statutu spółki nie mają wpływu na nabycie akcji. Umową z 12 maja 2016r. (...) SA w K. zobowiązał się do przechowywania akcji powoda.

12 maja 2016 r. została zawarta umowa sprzedaży akcji pomiędzy powodem a A. QF2 Sp. z o.o. w K., na mocy której powód nabył (...) akcji zwykłych na okaziciela serii A Huty (...) SA w R. - od numeru (...) do numeru (...) za cenę 516.720zł, którą wpłacił przed podpisaniem umowy. W § 1 umowy sprzedający oświadczył, że: jest wyłącznym właścicielem akcji; że akcje są zdeponowane w (...), że są w całości opłacone i wolne od wszelkich wad prawnych; że są wolne od praw osób trzecich; a zawarcie umowy ich sprzedaży nie pozostaje w sprzeczności z postanowieniami jakiegokolwiek innej umowy lub czynności prawnej, nie powoduje też naruszenia jakiegokolwiek orzeczenia sądu lub decyzji właściwego organu wiążących sprzedającego; jak również, że nie toczą się żadne postępowania sądowe albo administracyjne, w tym także postępowania egzekucyjne, których przedmiotem byłyby zbywane akcje; oraz, że nie są wobec sprzedającego prowadzone żadne postępowania przed sądami powszechnymi, arbitrażowymi lub administracyjnymi o zapłatę lub inne mogące spowodować wydanie przeciwko niemu tytułu egzekucyjnego lub wykonawczego; a także, że nie istnieją jakiegokolwiek spory pozasądowe odnoszące się do akcji, które mogłyby prowadzić do wszczęcia postępowania sądowego przez sprzedającego lub inny podmiot. Nadto oświadczył, że akcje są przechowywane przez (...), który wpisał je do ewidencji instrumentów finansowych rynku niepublicznego prowadzonej przez tenże (...) dla sprzedającego i do chwili ich sprzedaży powodowi nie składał temu podmiotowi żadnych dyspozycji mających na celu ich wyksięgowanie z tej ewidencji. W § 2 umowy ustalono, że sprzedający zleca (...) zbycie akcji na rzecz kupującego, a (...) przyjmuje zlecenie zbycia akcji w imieniu własnym, lecz na rachunek sprzedającego, z kolei kupujący zleca (...) nabycie akcji, a (...) przyjmuje zlecenie nabycia akcji w imieniu własnym, lecz na rachunek kupującego (ust.1). Jednocześnie sprzedający oświadczył, że składa (...) dyspozycję przeniesienia akcji na rzecz kupującego, w tym dokonania rejestracji przeniesienia akcji na kupującego w ewidencji papierów wartościowych prowadzonej przez ten (...), do czego umocowuje (...) (ust. 2). (...), przyjmując zlecenie sprzedaży od sprzedającego, zobowiązał się do zbycia akcji na rzecz kupującego. W ust. 6 kupujący oświadczył, że z chwilą podpisania umowy następuje przeniesienie posiadania akcji na rzecz kupującego, co potwierdza, składając jednocześnie akcje do depozytu prowadzonego przez (...). W ust. 7 umowa stanowiła, że przeniesienie posiadania akcji nastąpi stosownie do treści art. 350 w zw. z art. 921¹² i art.921¹⁶ k.c. poprzez zawarcie umowy i poinformowanie o niej (...).

Analogicznej treści umowę sprzedaży zawarł K. J. – odnośnie kupna (...) akcji o numerach od (...) do (...) oraz J. J. (1) odnośnie kupna (...) akcji o numerach od (...) do (...). Akcje nabyte przez K. i J. J. (2) były objęte jednym odcinkiem zbiorowym z akcjami, których zlecenie nabycia złożył powód.

21 czerwca 2016 r. powód udzielił pełnomocnictwa adwokatowi A. B. do reprezentowania go na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy Huty (...) zwołanym na 30 czerwca 2016 r. Pełnomocnik miał reprezentować także pozostałych nabywców akcji objętych odcinkiem zbiorowym, tj. K. J. i J. J. (1). Nie został on jednak dopuszczony do udziału w Zgromadzeniu. Powód wraz z K. i J. J. (2) wystąpili do Huty (...) o podział odcinka zbiorowego akcji na odcinki zawierające akcje, których każdy z nich uważał się właścicielem.

Pozwana Spółka wystąpiła z wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia roszczenia, jakie jej przysługiwało przeciwko (...) -Grupie SA do Sądu Okręgowego w Katowicach, który postanowieniem z 26 czerwca 2017r. w sprawie o sygn. akt XIII GCo 66/17/B udzielił pozwanej zabezpieczenia roszczenia o zapłatę 39.800.000zł poprzez zajęcie łącznie 2.872.596 akcji na okaziciela Huty (...) SA w R., w tym: (...) akcji na okaziciela serii (...) o numerach od (...) do (...); 570 596 akcji na okaziciela serii (...) o numerach od (...) do (...), od (...) do (...), od (...) do (...), od (...) do (...), od (...) do (...), od (...) do (...) i od (...) do (...); 351 000 akcji na okaziciela serii (...) o numerach od (...) do (...); 400 000 akcji na okaziciela serii (...) o numerach od (...) do (...), zdeponowanych w (...) SA w K.; a także zobowiązał pozwaną do wytoczenia powództwa o zabezpieczone roszczenia w terminie dwutygodniowym pod rygorem upadku zabezpieczenia.

Postępowanie zabezpieczające prowadził Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Bielsku-Białej P. R., który 12 lipca 2017r. zajął i odebrał 989017 sztuk akcji na okaziciela serii A Huty (...) SA z (...) SA w K.. O zajęciu powiadomił powoda - pismem z 13 lipca 2017r. Pismem z 10 sierpnia 2017 r. powód wezwał pozwaną do zwolnienia od egzekucji akcji objętych pozwem. Następnie, 11 sierpnia 2017r. wniósł pozew o zwolnienie tych akcji od egzekucji.

(...) Grupa SA 7 sierpnia 2017 r. złożyła pisemne oświadczenie, że nie rości sobie jakichkolwiek praw do zdeponowanych w (...) SA w K. akcji na okaziciela Huty (...), które zostały zajęte przez Komornika w sprawie o sygn. Km 371/17 na mocy postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wydanego przez Sąd Okręgowy w Katowicach z 26 czerwca 2017 r., sygn. XIII GCo 66/17/b. A. P. nie wniósł pozwu o zwolnienie od egzekucji tych akcji.

Poddając powyższe ustalenia ocenie prawnej Sąd Okręgowy:

Wyjaśnił, że podstawę prawną żądania powoda stanowi art. 841 §1 k.p.c., zgodnie z którym osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa. Przyjął, że pozew został wniesiony z zachowaniem miesięcznego terminu przewidzianego w art. 841 § 3 k.p.c., biegnącego od dnia, gdy powód dowiedział się o zajęciu, ponieważ zajęcie spornych akcji nastąpiło 12 lipca 2017r., a pozew został wniesiony 11 sierpnia 2017r.

Stwierdził, że rozstrzygnięcie sporu sprowadza się de facto do ustalenia, czy powód jako osoba trzecia jest właścicielem akcji Huty (...) na okaziciela serii (...) o numerach od (...) do (...); łącznie (...) akcji, których zwolnienia od egzekucji się domaga. Uznał, że powód nie jest właścicielem tych akcji, ponieważ nie nabył skutecznie do nich praw, jako że obrót tymi akcjami nie był zgodny z prawem, tym samym nie jest legitymowanym do domagania się zwolnienia ich od egzekucji.

Wyjaśnił, że zgodnie z art. 334 § 1 k.s.h. akcje mogą być imienne lub na okaziciela, przy czym zamiana akcji imiennych na akcje na okaziciela albo odwrotnie może być dokonana na żądanie akcjonariusza, jeżeli ustawa lub statut nie stanowi inaczej. Wyjaśnił również, że akcje na okaziciela są akcjami bezimiennymi (bezosobowymi) i nie zawierają w swej treści oznaczenia osoby uprawnionej oraz, że osobą uprawnioną do realizacji inkorporowanych w nich praw jest każdorazowy posiadacz akcji, nie zaś określona osoba oraz, że wykonywanie prawa z takich akcji wypływa z władania dokumentem akcji (art. 406 § 2 k.s.h.). Stwierdził, że akcje, objęte żądaniem pozwu były akcjami na okaziciela i nigdy nie zostały zamienione na akcje imienne. Ich zamiana na imienne nie nastąpiła ani w związku z ich zajęciem przez

Prokuraturę Okręgową w Gliwicach i złożeniem do depozytu w Narodowym Banku Polskim, ani po uznaniu ich za zbędne dla postępowania karnego i zwrocie Spółce (...), która wbrew postanowieniom statutu nie zdeponowała ich w wyznaczonym przez Hutę (...) SA (...) SA w K.. Podkreślił, że zamiana akcji na okaziciela na akcje imienne mogła być dokonana jedynie przez zarząd Huty (...) SA w związku z czym nie mogły one z mocy prawa ulec zamianie z chwilą ich pobrania z depozytu wyznaczonego przez Hutę (...).

Przyjął, że stosownie do art. 7 ust. 2 Statutu Huty (...) SA, Spółka ta mogła zorganizować obrót swoimi akcjami i zastrzec ich złożenie do depozytu w wybranym domu maklerskim. Podkreślił, że powód nie wykazał, by biuro (...) było wyznaczone przez Hutę (...) SA do przechowywania akcji, a tym samym nie dowiódł, że nabycie przez niego akcji odbyło się w zgodzie ze statutem Huty (...). Zwrócił przy tym uwagę, że powód nie zapoznał się z postanowieniami statutu. Przyjął, że regulacje zawarte w statucie nie sprzeciwiają się dyspozycji przepisu art. 337 § 2 k.s.h., ponieważ nie ograniczają obrotu akcjami, a jedynie obligują do złożenia akcji na okaziciela do depozytu wskazanego przez spółkę, co zapewnia kontrolę nad obrotem akcjami.

Stwierdził również, że dla skuteczność nabycia akcji na okaziciela koniecznym było wydanie dokumentu akcyjnego. Wyjaśnił, że wymóg wydania dokumentu stanowi odstępstwo od zasady ogólnej, zgodnie z którą sama już umowa przenosi własność rzeczy oznaczonej co do tożsamości, o czym mowa w art. 155 § 1 k.c. i stanowi logiczną konsekwencję tego, że bez przedstawienia papieru na okaziciela nie mogą być realizowane inkorporowane w nim prawa, nabywca więc musi móc władać dokumentem. Podkreślił, że już w pojęciu przeniesienia prawa kryje się założenie, że zbywcy przysługuje przenoszone prawo, a co najmniej że ma on uprawnienie do rozporządzania dokumentem wraz z inkorporowanym w nim prawem. Zaakcentował, że wydanie dokumentu (traditio) w intencji przeniesienia inkorporowanego w nim prawa jest niezbędnym warunkiem wywołania skutku przejścia prawa na osobę, której przenoszący prawo wręcza dokument oraz, że kwalifikuje ono przeniesienie prawa z papieru na okaziciela jako czynność prawną realną.

Stwierdził, że skoro przeniesienie akcji na okaziciela nie jest uregulowane wprost w kodeksie spółek handlowych, to dla oceny jego skuteczności zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego o przenoszeniu praw z papierów wartościowych na okaziciela uzupełnione przepisami o przelewie i przenoszeniu własności rzeczy. Podał, że z art.921¹⁶ k.c. wynika, iż przepisy działu, w którym zawarty jest ten przepis, stosuje się odpowiednio do papierów wartościowych opiewających na prawa inne niż wierzytelności, do których zalicza się akcje. Uznał, że ma więc do nich zastosowanie art.921¹² k.c., zgodnie z którym przeniesienie praw z dokumentu na okaziciela wymaga wydania tego dokumentu. Zauważył również, że zgodnie z art.517 § 2 k.c. przeniesienie wierzytelności z dokumentu na okaziciela następuje przez przeniesienie własności dokumentu, a do przeniesienia własności dokumentu potrzebne jest jego wydanie. Stwierdził, że kumulatywne zastosowanie art.921¹² k.c. w zw. 921¹⁶ z k.c. i art.517 § 2 k.c., oznacza, że przeniesienie akcji na okaziciela wymaga zawarcia umowy przenoszącej prawo oraz wydania dokumentu akcji jako rzeczy ruchomej, inaczej niż w przypadku przeniesienia akcji imiennej, która zgodnie z art.339 k.s.h. wymaga pisemnego oświadczenia oraz przeniesienia posiadania dokumentu, a po wydaniu akcjonariuszowi dokumentu akcyjnego zgodnego z wymogami art.328 k.s.h., o ile kodeks spółek handlowych nie stanowi inaczej, do rozporządzeń i innych czynności prawnych, mających za przedmiot sam dokument akcyjny i inkorporowane w nim prawa oraz obowiązki majątkowe i niemajątkowe mają, wobec treści art.921¹⁶ k.c., odpowiednie zastosowanie postanowienia art. 921¹⁶-921¹³ k.c. dotyczące papierów wartościowych. Wskazał, że różnica pomiędzy wydaniem dokumentu akcji, a przeniesieniem jego posiadania została jednoznacznie objaśniona w orzeczeniu Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2007 r. (I CSK 11/07), w którym stwierdzono, że kodeks spółek handlowych wyraźnie odróżnia wydanie dokumentu akcji od przeniesienia jego posiadania. Do wydania akcji dochodzi tylko wtedy, gdy przeniesienie posiadania następuje w sposób określony w art. 348 k.c., musi wtedy nastąpić przekazanie faktycznego władztwa nad dokumentem akcyjnym, a więc wręczenie go akcjonariuszowi. Zwrócił uwagę, że powód dochodząc roszczenia powoływał się na wyrok Sądu Najwyższego z 3 czerwca 2015 r. (V CSK 566/14), jednakże orzeczenie to stoi zasadniczo w opozycji do dość zgodnie wyrażanych w doktrynie i wcześniejszym orzecznictwie poglądów o konieczności fizycznego wydania dokumentów akcji na okaziciela (następującego najczęściej przez wręczenie dokumentu) dla skutecznego przeniesienia praw z akcji

na okaziciela, jako czynności o charakterze realnym. Konkludując, stwierdził, że w przypadku akcji na okaziciela, dla skuteczności transakcji niezbędne jest wydanie akcji nabywcy przez wręczenie dokumentu akcji, zaś do wydania powodowi dokumentów akcyjnych nie doszło, pomimo sporządzenia umów o sprzedaży spornych akcji.

Przyjął również, że nabywając akcje Huty (...) powód nie pozostawał w dobrej wierze, o której mowa w art. 169 § 1 k.c., stanowiącym, że jeżeli osoba nieuprawniona do rozporządzania rzeczą ruchomą zbywa rzecz i wydaje ją nabywcy, nabywca uzyskuje własność z chwilą objęcia rzeczy w posiadanie, chyba że działa w złej wierze. Uznał, że dobrą wiarę powoda wyklucza to, że zdawał on sobie sprawę z sytuacji prawnej akcji objętych umową, co potwierdza treść podpisanej przez niego dyspozycji nabycia instrumentów finansowych rynku niepublicznego w zakresie, w tym oświadczenie, że został poinformowany, "iż nabycie wyżej oznaczonych instrumentów finansowych wiąże się z ryzykiem wystąpienia sporu sądowego, dotyczącego skuteczności nabycia akcji, wynikającego z zapisów art. 9 statutu Spółki Huta (...)". Podkreślił, że nie zwalniało powoda z obowiązku dołożenia należytej staranności korzystanie z usług doradcy finansowego, ponieważ nie można uznać, że powód skutecznie nabył akcje, tylko na tej podstawie, że działał w zaufaniu do domu maklerskiego, doradcy finansowego czy sprzedającego akcje.

Powyższe konstatacje legły u podstaw oddalenia powództwa przez Sąd Okręgowy – w oparciu o art. 841§1 k.p.c. i obciążenia powoda - w oparciu o art. 98 § 1 i 3 k.p.c. - kosztami procesu, w tym kosztami poniesionymi przez pozwanego w wysokości 11.355,19 zł, na którą to kwotę złożyło się wynagrodzenie i wydatki jednego adwokata wykazane w spisie kosztów; a także obciążenia powoda - stosownie do art. 113 ust. 1 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - niepokrytymi kosztami sądowymi, tj. kwotą 22.446,78 zł,

Apelację od wyroku wniósł powód, domagając się jego zmiany przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje. Apelację oparł o zarzuty naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a to:

- art. 212§1; 229; 230 i 233§1 k.p.c. przez przyjęcie za bezsporne, że (...) Grupa SA posiadała akcje na okaziciela serii (...) Spółki Huta (...) o numerach od (...) do (...), a także ustalenie także dalszych losów tych akcji oraz ustalenie, że A. P. nie wytoczył powództwa o zwolnienie tych akcji od egzekucji, podczas gdy przedmiotowe okoliczności nie były przedmiotem postępowania dowodowego
- art. 227 i 233§1 k.p.c. przez brak poczynienia ustaleń co do możliwości faktycznego władania akcjami na podstawie raportu z wykonania zlecenia nabycia akcji z 12 maja 2016r., w sytuacji, gdy okoliczności te miały istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i wynikają ze zgromadzonego w sprawie materiału oraz potwierdzają przeniesienie posiadania akcji na powoda;
- art. 227, 233§1, 252 i 253 k.p.c. przez poczynienie ustaleń w oparciu o postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach z 21 listopada 2011r. X Ga 184/17, podczas gdy dokument ten został zakwestionowany przez powoda jako nieczytelny, a pozwany nie przedłożył czytelnego odpisu tegoż dokumentu;
- art. 227 i 233§1 k.p.c. przez brak poczynienia ustaleń w przedmiocie praw (...) Grupy SA do akcji będących przedmiotem postępowania, która to okoliczność ma znaczenie dla zwolnienia tych akcji od egzekucji;
- art. 227 i 233§1 k.p.c. przez przyjęcie, że powód nie był posiadaczem akcji podczas, gdy okoliczność ta wynika z pisma Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Bielsku-Białej P. R. z 13 lipca 2013r.; umowy sprzedaży akcji z 12 maja 2016r. zawartej z A. QF2 sp. z o.o., z umowy sprzedaży akcji z 12 maja 2016r. zawartej z A. P.; protokołu zajęcia dokumentów z 12 lipca 2017r. wraz z załącznikami; dyspozycji nabycia instrumentów finansowych rynku niepublicznego z 12 maja 2016r.; raportu wykonania zlecenia nabycia z 12 maja 2016r.; umowy o przechowywanie i rejestrowanie zmian stanu posiadania instrumentów finansowych rynku niepublicznego z 12 maja 2016r.; zeznań świadków K. J., P. M., G. M. i J. S., które potwierdzały, że powód był posiadaczem przedmiotowych akcji i był traktowany jako ich posiadacz przez inne podmioty;

- art. 227 i 233§1 k.p.c. przez przyjęcie, że powód, nabywając akcje Huty (...) nie działał w dobrej wierze, podczas gdy okoliczności sprawy, w tym wynikający z zeznań powoda fakt weryfikacji stanu prawnego akcji oraz wynikająca z zeznań świadków K. J., P. M., G. M. i J. S. ocena skuteczności nabycia akcji jednoznacznie potwierdzają dobrą wiarę powoda przy nabyciu tychże akcji;
- art. 98§1 i 3 k.p.c. przez zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów dojazdu pełnomocnika oraz dwukrotności opłaty skarbowej w sytuacji braku podstaw do ich zasądzenia.

Nadto, powód zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 337 §1 i 2 k.s.h. w zw. z art. 58 §1 k.c. przez przyjęcie, że nabycie przez powoda akcji było nieskuteczne ze względu na postanowienia statutu Huty (...), podczas gdy zbywalność akcji na okaziciela nie może zostać wyłączona, ani w żaden sposób ograniczona w statucie spółki akcyjnej, zatem ewentualne naruszenie postanowień statutu nie może prowadzić do nieskuteczności nabycia akcji na okaziciela;
- art. 921¹² i 921¹⁶ k.c. w zw. z art. 517§2 k.c. i art. 348 k.c. przez przyjęcie, że powód nie nabył skutecznie akcji ze względu na brak ich wydania, podczas gdy powodowi zostały wydane środki umożliwiające faktyczną władzę nad akcjami, co jest równoznaczne z wydaniem akcji w rozumieniu art. 348 k.c., w konsekwencji czego spełnione zostały przez powoda wymogi skutecznego nabycia akcji na okaziciela;
- art. 921¹² i 921¹⁶ k.c. w zw. z art. 517§2 k.c. i art. 350 k.c. przez przyjęcie, że powód nie nabył skutecznie akcji ze względu na brak ich wydania, podczas gdy powód uzyskał posiadanie akcji co najmniej w drodze umowy z jednoczesnym zawiadomieniem przechowawcy akcji (a więc w trybie art. 350 k.c.), co było wystarczające dla skutecznego nabycia akcji na okaziciela;
- art. 336 k.c. przez przyjęcie, że powód nie był posiadaczem akcji, podczas gdy z okoliczności sprawy wynika, że w momencie zajęcia spornych akcji powodowi przysługiwało posiadanie tych akcji;
- art. 341 k.c. w zw. z art. 6 k.c. przez przyjęcie, że powód nie jest właścicielem akcji, podczas gdy z faktu, że powód był posiadaczem akcji wynika domniemanie, że był również z nich uprawniony, zwłaszcza że pozwany nie wykazał żadnych okoliczności mogących stanowić podstawę obalenia tego domniemania;
- art. 169 § 1 k.c. w zw. z art. 7 k.c. przez przyjęcie, że powód nabył akcje w dobrej wierze co do uprawnienia zbywcy do rozporządzania akcjami, podczas gdy brak jest okoliczności mogących stanowić podstawę obalenia domniemania dobrej wiary wynikającego z art. 7 k.c.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji, jako bezzasadnej i zasądzenie na jego rzecz od powoda zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia w najistotniejszej części, tj. w zakresie treści statutu Huty (...) SA w R., czy sposobu w jaki nastąpił obrót wskazanymi w pozwie akcjami od chwili, gdy zostały one uznane za dowód w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym przez prokuratora Prokuratury Okręgowej w Gliwicach były prawidłowe i znajdowały potwierdzenie w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Podejmując je, Sąd Okręgowy nie naruszył w żadnej mierze przepisów procesowych, w tym art. 233 §1 k.p.c., jako że nie przekroczył zasad swobodnej oceny dowodów, ani też nie naruszył zasad logiki i doświadczenia życiowego. Apelujący nie zgadza się z subsumpcją prawną tych ustaleń, kontestując zgodność postanowień statutu z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa oraz zastosowaną przez Sąd Okręgowy kwalifikację prawną przesłanki przeniesienia akcji. Podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego obejmujące te kwestie w istocie dotyczą obrazy prawa materialnego. Spór w sprawie sprowadzał się zatem - tak jak to zasadnie przyjął Sąd Okręgowy - do rozstrzygnięcia, czy powód jest właścicielem wskazanych w pozwie akcji na okaziciela serii (...)

Spółki Huta (...) o numerach od (...) do (...), a konkretnie czy nabył skutecznie ich własność we wskazanych w pozwie okolicznościach, co było od początku konsekwentnie kwestionowane przez pozwanego. W tej zaś materii Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, że powód nie nabył skutecznie prawa własności przedmiotowych akcji.

Trafnie Sąd Okręgowy przyjął, że akcje, których zwolnienia od egzekucji domaga się powód od początku były i są nadal akcjami na okaziciela, nie zostały one zamienione na akcje imienne. Huta (...) SA jako emitent akcji była uprawniona do zorganizowania obrotu tymi akcjami, ponieważ żaden przepis prawa tego nie zabrania. Postanowienia statutu Huty (...) SA, w szczególności art. 7 i 9, wbrew twierdzeniom powoda nie stanowiły sprzecznego z prawem ograniczenia obrotu tymi akcjami, w tym nie ograniczały możliwości zbywania akcji, w związku z czym bezzasadnym był zarzut naruszenia art. 337 §1 k.s.h. Wprowadzenie do statutu regulacji postanowień art. 7 i 9 statutu Huty (...) było dopuszczalne, ponieważ organizowało obrót akcjami za pośrednictwem wyznaczonego biura maklerskiego, na podstawie umowy zawartej z tym biurem. Celem wprowadzenia takich regulacji było m.in. zapobieżenie zniszczeniu, zagubieniu lub rozporządzaniu akcjami w niejasny sposób, tak jak miało to zresztą miejsce w rozpoznawanej sprawie. Mimo tych postanowień obrót akcjami na okaziciela mógł się odbywać bez ograniczeń w ramach depozytu, gwarantującego przy tym, że zbywca jest właścicielem akcji. Zorganizowanie obrotu akcjami przez emitenta powodowało, że przeniesienie praw z akcji na okaziciela dla swej skuteczności wymagało zachowania reguł tego obrotu. Brak ich zachowania statutowych nie rodziłby żadnych konsekwencji w zakresie nabycia praw z dokumentu na okaziciela, ponadto czyniłby iluzorycznym prawo do organizacji obrotu akcjami. Włączona w poczet materiału dowodowego na etapie postępowania apelacyjnego umowa z 21 grudnia 2012r. zawarta pomiędzy Hutą (...) SA o realizację usług w zakresie prowadzenia depozytu akcji (k.587-592) nie modyfikowała postanowień statutu Huty (...) i nie wyłączała żadnej z akcji na okaziciela spod zasad obrotu określonych w art. 9 statutu. Wniosku takiego nie zmienia okoliczność, że w umowie z 21 grudnia 2012r. zastrzeżono, że nie obejmuje ona określonych w niej akcji na okaziciela (w tym akcji wskazanych w pozwie), ponieważ umowa ta została zawarta już po zawarciu przez powoda umowy kupna akcji i w reakcji na zaistniały stan faktyczny – dokonaną przez prokuratora czynność podjęcia akcji na okaziciela z depozytu (...) SA.

Przeniesienie praw z akcji na okaziciela w sposób sprzeczny z ustalonymi przez emitenta zasadami organizacji nie jest skuteczne i kwalifikowane być musi jedynie jako próba przeniesienia praw z tych akcji. Skoro zatem powód nie zachował statutowych reguł obrotu akcjami na okaziciela (nie nabył ich za pośrednictwem wybranego przez emitenta (...)), już tylko z tej przyczyny Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że powód nie nabył skutecznie praw do wskazanych w pozwie akcji Huty (...), w konsekwencji czego nie jest legitymowany do wystąpienia z powództwem o zwolnienie tych akcji od egzekucji. Niemniej trafnie też Sąd Okręgowy zauważył, że kumulatywnie ze statutowymi regułami obrotu, powód winien zachować również ustawowe zasady obrotu przewidziane dla nabycia praw z dokumentu na okaziciela. Słusznie też wyjaśnił, że skoro przeniesienie praw z akcji na okaziciela nie jest uregulowane wprost w kodeksie spółek handlowych, zatem dla oceny skuteczności nabycia takich akcji zastosowanie mają przepisy kodeksu cywilnego o przenoszeniu praw z papierów wartościowych na okaziciela, tj. art. 921¹² k.c. w zw. z art. 921¹⁶ k.c., uzupełnione przepisami o przelewie i przenoszeniu własności rzeczy, w związku z czym obok ważnej podstawy rozporządzania prawami udziałowymi (art. 510 § 2 k.c.), a zatem umowy, konieczne jest przeniesienie posiadania akcji na okaziciela w drodze wydania tych akcji stosownie do art. 517 § 2 k.c. w zw. z art. 921¹² k.c. i w zw. z art. 921¹⁶ k.c.

W doktrynie i orzecznictwie przeważa przyjęty przez Sąd Okręgowy i aprobowany przez Sąd Apelacyjny pogląd, że do przeniesienia własności akcji na okaziciela nie wystarcza przeniesienie jej posiadania w jakikolwiek sposób (art. 349 k.c. lub art. 351 k.c.), lecz konieczne jest jej wydanie nabywcy w sposób przewidziany w art. 348 k.c., który z wydaniem rzeczy zrównuje także wydanie nabywcy dokumentów umożliwiających rozporządzanie rzeczą oraz wydanie środków, które dają faktyczną władzę nad rzeczą. Nie sposób jednakże nie zauważyć, że dla skuteczności obrotu spornymi akcjami nie było konieczne uprzednie realne (fizyczne) pobranie akcji z depozytu w celu wydania ich nabywcy, ponieważ w sytuacji zdeponowania akcji zgodnie ze statutem, wydanie tych akcji mogło się odbyć w sposób określony w art. 348 k.c. - bez fizycznego przekazania akcji. Można zatem zgodzić się z wywodami apelującego, że fizyczne wydanie akcji nie było konieczne do przeniesienia praw z tych akcji (umowa z 21 grudnia 2012r. także

przewidywała przeniesienie praw z akcji bez fizycznego pobrania ich z depozytu), niemniej okoliczność ta nie wyłączała konieczności wydania nabywcy przez zbywcę dokumentów umożliwiających rozporządzenie akcjami na okaziciela w postaci zaświadczenia depozytowego wydanego przez uprawniony dom maklerski, przede wszystkim zaś nie wyłączało konieczności zachowania zasad organizacji obrotu tymi akcjami normowanymi przez Statut Huty (...). Nie można więc uznać, że powód skutecznie nabył prawo własności akcji opisanych w pozwie tylko na tej podstawie, że kupujący oświadczył, że z chwilą podpisania umowy sprzedaży następuje przeniesienie posiadania akcji na rzecz kupującego oraz, że przeniesienie akcji nastąpi przez zawarcie umowy i poinformowanie o tym wybranego przez zbywcę domu maklerskiego.

Akcje, których zwolnienia od egzekucji powód się domaga, znajdowały się poza depozytem (...) SA w chwili podjęcia próby ich zbycia kolejno przez (...) Grupę SA, A. P. i A. QF2 sp. z o.o. W chwili zawierania przez powoda umowy sprzedaży znajdowały się w depozycie innego (...). Ta już tylko okoliczność, bez prowadzenia dalszego postępowania dowodowego wyłączała przyjęcie, że powód nabył skutecznie prawa z tych akcji. Powód, jak i jego poprzednicy, aby je skutecznie nabyć powinni przed zawarciem umowy sprzedaży zwrócić się do Huty (...) o wskazanie depozytu tych akcji. Dopiero, gdyby Huta (...) nie wskazała tegoż depozytu można byłoby mówić o ograniczaniu obrotu akcjami przez Hutę, co byłoby niedopuszczalne i mogłoby wpłynąć na odmienną ocenę prawną skuteczności obrotu akcjami na okaziciela. Niemniej sytuacja taka w rozpatrywanej sprawie nie miała miejsca.

Nie można było także podzielić podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia art. 169 § 1 k.c., nawet przy przyjęciu, że przeniesienie własności spornych akcji nie wymagało fizycznego ich wydania, ponieważ zachowania poprzedzające i towarzyszące zawarciu umowy uzasadniałyby stwierdzenie, że powód działał w złej wierze. Wprawdzie istotnie - zgodnie z art. 7 k.c. - jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary, jednakże jest to domniemanie, które stosownie do art. 234 k.p.c. może zostać obalone. Obalenie domniemania możliwe jest przy tym wszelkimi środkami dowodowymi i może do niego dojść na skutek oceny wszystkich dowodów zebranych w sprawie, niezależnie od tego z czyjej inicjatywy zostały przeprowadzone. Prawdłowo w tym kontekście, Sąd Okręgowy ocenił, że nie można powoda uznać za nabywającego w dobrej wierze sporne akcje, gdyż zdawał sobie sprawę z sytuacji prawnej akcji objętych umową, co potwierdza treść podpisanej przez niego dyspozycji nabycia instrumentów finansowych rynku niepublicznego w zakresie, w którym oświadczył, że potwierdza, że został poinformowany, "iż nabycie wyżej oznaczonych instrumentów finansowych wiąże się z ryzykiem wystąpienia sporu sądowego, dotyczącego skuteczności nabycia akcji, wynikającego z zapisów art. 9 statutu spółki Huta (...) SA, przewidującego przechowywanie akcji spółki w depozycie wybranym przez spółkę i wyjęcie ich z depozytu jedynie po uprzedniej zamianie na akcje imienne. Powód wiedział zatem, że występowanie akcji na okaziciela poza depozytem jest sytuacją nieprzewidzianą w statucie spółki Huta (...) SA, jak i wiedział o ograniczeniu zbywalności akcji poprzez konieczność uzyskania zgody spółki. Zapewnienie powoda przez doradcę finansowego, że zapisy statutu spółki nie mają wpływu na nabycie akcji nie może natomiast wyeliminować postanowień statutu i konwalidować skuteczności nabycia akcji przez powoda - wbrew postanowieniom statutu (może jedynie rodzić odpowiedzialność prawną doradcy). Skorzystanie z usług doradcy nie zwalniało powoda z obowiązku dołożenia należytej staranności przy nabywaniu akcji.

Podsumowując, także podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa materialnego nie mogły wzruszyć trafności zaskarżonego wyroku. Sąd Apelacyjny nie znalazł też podstaw do wzruszenia orzeczenia o kosztach procesu, jako że w skład tych kosztów mogły zostać wliczone wydatki jednego pełnomocnika, w tym koszty dojazdu na rozprawę wynoszące 521,19zł, zwłaszcza że siedziba Kancelarii pełnomocnika mieści się w tym samym mieście co siedziba pozwanej, co gwarantowało pozwanej dogodny kontakt z pełnomocnikiem. Za koszt celowy można też uznać opłatę skarbową w wysokości 17zł w związku z koniecznością ustanowienia pełnomocnika substytucyjnego. Poza tymi wydatkami Sąd Okręgowy uwzględnił przedłożony przez pozwaną spis kosztów w zakresie stawki minimalnej wynagrodzenia pełnomocnika, która wynosiła 10.800zł, przy czym w realiach sprawy można też przyjąć, że nakład pracy pełnomocnika pozwanej, w szczególności czas poświęcony na przygotowanie się do prowadzenia sprawy, liczba stawiennictw w sądzie, w tym na rozprawie i czynności podjęte w sprawie, stosownie do § 15 ust. 3

rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie uzasadniają przekroczenie stawki minimalnej o sumę wskazanych w pozwie wydatków, tj. 538,19zł.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny - na podstawie art.385 k.p.c. - oddalił apelację w całości, jako bezzasadną i adekwatnie do takiego wyniku sporu - stosownie do art.98 § 1 i 3 w zw. z art.108 § 1 k.p.c. - obciążył powoda kosztami postępowania wywołanego tą apelacją, zasądzając od niego na rzecz pozwanej 8.100zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, która to kwota odpowiadała stawce minimalnej wynagrodzenia pełnomocnika pozwanej, określonej w § 2 pkt 7 i § 10 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

SSA Joanna Naczyńska SSA Roman Sugier SSO del. Jacek Włodarczyk